

2017

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

SIA "AC Konsultācijas"

BIEDRĪBAS „CENTRS ELIZABETE” ILGSTOŠAS SOCIĀLĀS APRŪPES UN SOCIĀLĀS REHABILITĀCIJAS CENTRS

PLĀNA 1.REDAKCIJA

Pasūtītājs: Zemgales plānošanas reģions, Katoļu iela 2b, Jelgava, LV-3001

Izpildītājs: SIA "AC Konsultācijas", Balasta dambis 70a-1, Rīga, LV-1048

Kontaktpersonas: Projekta vadītāja Kristīne Vībāne, kristine.vibane@ack.lv, tel. 67873810

Projekta koordinatore Lelde Šarķe, lelde.sarke@ack.lv, tel. 67873810

Saturs

Saīsinājumu un galveno jēdzienu skaidrojums	3
Ievads.....	4
1. Centra “Elizabete” raksturojums	6
2. Centra “Elizabete” sasniedzamība.....	9
3. Pakalpojumu pieejamība Centra “Elizabete” apkārtnē	10
4. Centra “Elizabete” bērnu aprūpes modelis	12
5. Centra “Elizabete” personāls.....	14
6. Centrā “Elizabete” esošie bērni un to skaita izmaiņas	16
7. Centra “Elizabete” budžets.....	19
8. Centra “Elizabete” attīstības ieceres	22
Pielikums.....	24

Saīsinājumu un galveno jēdzienu skaidrojums

DI – deinstitucionalizācija

ES – Eiropas Savienība

ETS – ES strukturālo un investīciju fondu mērķis „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2014.-2020. gadam

FT – funkcionāli traucējumi

GRT – garīga rakstura traucējumi

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

SARC - sociālās aprūpes un rehabilitācijas centrs

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību

ZPR – Zemgales plānošanas reģions

Deinstitucionalizācija (DI) – pakalpojumu sistēmas izveide, kas sniedz personai, kurai ir ierobežotas spējas sevi aprūpēt, nepieciešamo atbalstu, lai tā spētu dzīvot mājās vai ģimeniskā vidē¹

Ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums - pamatojoties uz Kopīgajām Eiropas vadlīnijām pārejai no institūcijas uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem, ģimeniskai videi pietuvināts pakalpojums ir pakalpojuma forma, kas paredz bērna aprūpes organizēšanu mazās grupās veidā, kas veicina ģimenisku sajūtu, ar vienu vai vairākiem aprūpes speciālistiem, kas pilda vecāku funkcijas (taču šī aprūpe netiek organizēta aprūpes sniedzēju dzīvesvietās, bet speciāli izveidotās grupās).²

Sabiedrībā balstīti pakalpojumi – pakalpojumi, kas personai sniedz atbalstu funkcionālo traucējumu radīto ierobežojumu pārvarēšanai, dodot iespēju dzīvot mājās, un bērnu gadījumā – augt ģimeniskā vai tai pietuvinātā vidē, ietverot preventīvos pasākumus, lai novērstu institūciju pakalpojumu nepieciešamību. Sabiedrībā balstīti pakalpojumi ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem ietver sevī arī aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimenē, uzturēšanos ģimeniskai videi pietuvinātā pakalpojumā vai “jauniešu mājā”³

¹ Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam, 3.lpp.
http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf

² Common European Guidelines on the Transition from institutional to Community-based Care, 28.lpp

³ Labklājības ministrija. Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020. gadam, 3.lpp.
http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf

Ievads

Sociālie pakalpojumi ir iekļaujošu izaugsmi veicinošs faktors, jo tajos ieguldītie līdzekļi sekmē cilvēkkapitāla attīstību, tādējādi sniedzot vidēju un ilgtermiņa atdevi kā ekonomiskā aspektā, tā individuālā un sabiedrības līmenī kopumā. Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.- 2020. gadam (turpmāk tekstā – Pamatnostādnes) aktualizē nepieciešamību mainīt līdzšinējo pieeju un izpratni par sociālajiem pakalpojumiem, lai tie būtu kā atbalsta instruments indivīdu aktivizēšanai, iekļaušanai sabiedrībā, izglītības sistēmā un darba tirgū. Lai uzlabotu ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu aprūpi, Pamatnostādnēs ir definēts rīcības virziens – veicināt bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpi ģimeniskā vidē vai tai pietuvinātā pakalpojumā un sekmēt bērnu atgriešanos ģimenē. Tieši bērna atgriešana bioloģiskajā ģimenē vai alternatīvi – augšana audžuģimenē, adopcijā vai pie aizbildņa - ir prioritāra attiecībā uz bērna vajadzībām.

Gadījumos, kad bērna atgriešana bioloģiskajā ģimenē vai alternatīvi – augšana audžuģimenē, adopcijā vai pie aizbildņa – nav iespējama, bērns tiek ievietots bērnu ilgstošas sociālās aprūpes iestādē. Taču esošais aprūpes modelis vairumā ilgstošas sociālās aprūpes iestāžu gadījumā nereti ir attāls no tā, kāda bērnu aprūpe būtu ģimeniskai videi pietuvinātā modelī – vienkāršiem vārdiem raksturojot, kā tas būtu situācijā ģimenē. Kā norādīts Kopīgajās Eiropas vadlīnijās pārejai no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem (“Common European Guidelines on the Transition from institutional to Community-based Care”), bērnu aprūpes institūcijas bieži atgādina lielas, apjomīgas iestādes, kas nav balstītas bērna vajadzībās un kas nav tuvas ģimeniskiem apstākļiem – tām ir institūcijai raksturīgas pazīmes (depersonalizācija, dienas režīma stingrība, bloku veida aprūpe, socializēšanās ierobežojumi, atkarība no iestādes). Vairums esošo bērnu aprūpes centru nereti ir veidojušies kā iestādes ar plašiem gaitenīiem, daudz dzīvojamām istabām, koncentrējot lielu bērnu skaitu vienuviet. Nereti šajās iestādēs, ņemot vērā lielās telpu platības, ir reģistrēti vairāki pakalpojuma veidi (krīzes centrs, pansionāts, pirmsskolas izglītības iestāde u.c.), bērnu mājām veidojoties pakalpojumu centrā. Tāpēc, domājot par bērnu aprūpes iestāžu attīstību reģionā, bērnu aprūpe būtu jāveido dzīvojamās ēkās (attiecīgi dzīvokļos daudzdzīvokļu ēkā vai privātmājās), nevis pakalpojumu centrā. Grupas jāveido mazas – līdz astoņiem bērniem un, jauniešu māju gadījumā – līdz 12 bērniem. Tāpat rekomendējams nekoncentrēt lielu skaitu bērnu grupu vienuviet un pakalpojumu veidot apdzīvotās vietās, kur pieejami veselības, izglītības un sadzīves pakalpojumi.

Lai palīdzētu bērniem apgūt patstāvīgai dzīvei nepieciešamās iemaņas, kā arī veicinātu individuālāku un ģimeniskāka vidē balstītu pakalpojuma sniegšanas pieeju, kas ir iespējami tuva tam vēlamajam ģimenes modelim, kādā jādzīvo bērniem ģimenēs, mazinot institūcijas sajūtu raisošus vides apstākļus, ir konstatēta nepieciešamība mainīt pastāvošo pakalpojuma formu, ievērojot iepriekš minētos principus. Tāpēc SIA “AC Konsultācijas”, balstoties uz ar Zemgales plānošanas reģionu 2016. gada 2.decembrī noslēgto Līgumu Nr. 3-41.4/65, veic Zemgales plānošanas reģiona bērnu aprūpes iestāžu izvērtējumu un reorganizācijas plānu izstrādi (iepirkuma ID NR. ZPR2016/8). Pakalpojuma ietvaros tiek apzinātas visas ZPR esošās bērnu aprūpes iestādes un tiek identificēts, vai un kā nepieciešams reorganizēt pastāvošo bērnu aprūpi.

Ņemot vērā, ka Biedrības „Centrs Elizabete” ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centrā (turpmāk tekstā – Centrs “Elizabete”) bērni dzīvo dzīvojamās mājās – ne vairāk kā astoņi bērni vienā mājā, turklāt blakus esošās mājās izmitinātas tikai trīs bērnu grupas un mājas atrodas Jelgavā, kur ir

pieejami bērniem nepieciešamie pakalpojumi – Centra “Elizabete” gadījumā bērnu aprūpes modeļa reorganizācija netiek veikta, jo tā kopumā atbilst vēlamajam modelim. Vienīgais pašreizējā modeļa trūkums ir tāds, ka Centrā kopā ar ilgstošo bērnu aprūpi tiek nodrošināts krīzes centra pakalpojumus, kas nebūtu rekomendējams ne esošajā, ne jaunajā bērnu aprūpes modelī, jo pakalpojumi ir atšķirīgi – ar atšķirīgiem mērķiem un uzdevumiem. Tie būtu organizējami atsevišķās ēkās.

Centra “Elizabete” gadījumā šis ziņojums ir izstrādāts kā informatīvs materiāls – esošās situācijas pārskats. Turpmākajās nodaļās sniegts bērnu ilgstošās aprūpes iestādes raksturojums, sniedzot informāciju par Centra “Elizabete” darbības pamatprincipiem, darbības specifiku un novietojumu, sasniedzamību un pakalpojumu – sociālo un citu – pieejamību apkārtnē. Raksturots arī Centra “Elizabete” bērnu aprūpes modelis, kā arī aprūpes iestādē strādājošie darbinieki un esošie bērni, sniegts ieskats Centra “Elizabete” budžetā. Ziņojumu noslēdz Centra “Elizabete” attīstības ieceru apkopojums un rekomendācijas politikas plānošanai.

Darba izpildē izmantotas vairākas datu ieguves metodes – dokumentu un statistikas datu analīze, tikšanās ar Centra “Elizabete” pārstāvjiem, kā arī bērnu ilgstošās aprūpes iestāžu darbinieku aptauja. Reorganizācijas plāna 1. redakcijas izstrāde tika veikta no 2016. gada 2. decembra līdz 3. februārim.

1. Centra “Elizabete” raksturojums

Šajā nodaļā sniegts Centra “Elizabete” raksturojums, sniedzot informāciju par organizācijas vēsturi un tās pašreizējās darbības specifiku, kā arī iestādes novietojumu.

Biedrība “Centrs Elizabete” ir nevalstiskā organizācija, kuras darbība ir balstīta kristīgās vērtībās. Biedrība 1998. gadā dibinājusi ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas centru bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem un sniedz palīdzību arī krīzes situācijā nonākušām personām. Centrs “Elizabete” atrodas Jelgavā, četrās rindu mājās Filozofu ielā 3A, 3C, 3D un 3E. Trīs ēkās izmitināti bērni, bet viena kalpo administratīvajām vajadzībām, kā arī nodarbībām un resursu centra ģimenēm darbībai.

Centra “Elizabete” novietojums	
Faktiskā adrese	Filozofu iela 3A, 3C, 3D un 3E, Jelgava, LV-3001
Juridiskā adrese	Filozofu iela 3A, Jelgava, LV-3001
Iedzīvotāju skaits Jelgavā	59 314 ⁴
Attālums līdz pilsētas centram	1,2 km
Attālums līdz Rīgai	42 km

Tabula 1. Centra “Elizabete” novietojums.

Jelgava ir ceturrtā lielākā pilsēta Latvijā pēc iedzīvotāju skaita un piektā – pēc teritorijas (60,3 km², no kuriem 2,72 km² ir ūdens platības, 1,62 km² – parki, 12,64 km² – meži). Jelgavas pilsētu ieskauj Jelgavas un Ozolnieku novadi.

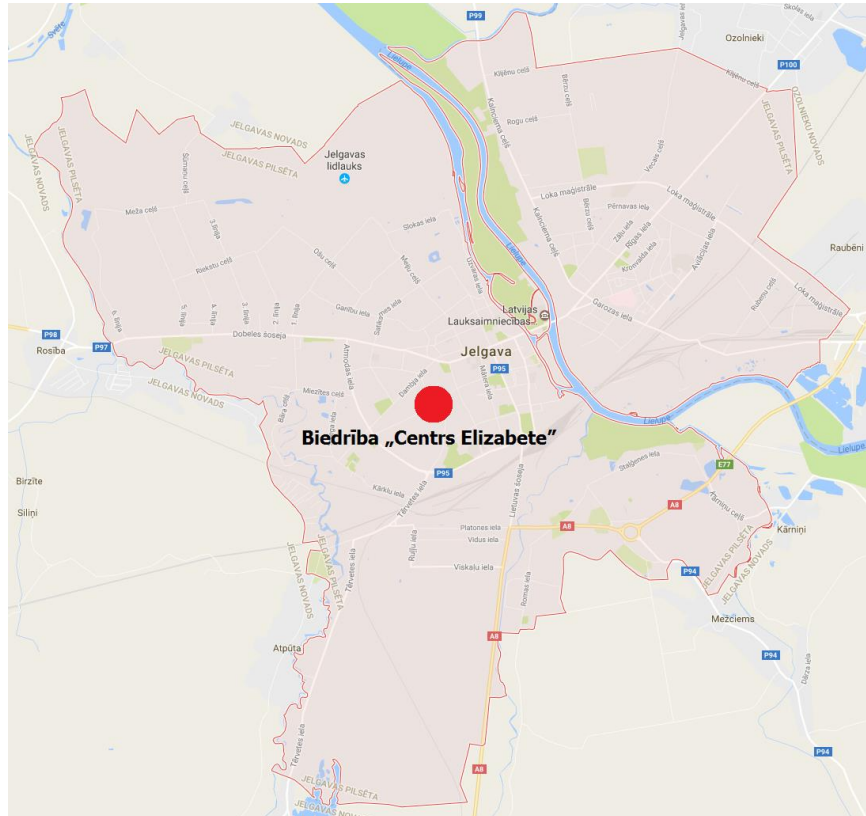

Attēls 1. Jelgavas novietojums Zemgales reģionā un Latvijā. Avots: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.

⁴ PMLP (2016). Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās.

http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/iedzivotaju%20re%C4%A3istrs/0107iedzregj/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf
(dati par 01.07.2016, skatīts 18.01.2017.)

Jelgava ir republikas pilsēta – nacionālas nozīmes attīstības centrs. Pēc PMLP datiem, deklarēto iedzīvotāju skaits Jelgavā uz 01.07.2016. ir 59 314⁵. Centra “Elizabete” ēkas izvietotas aptuveni 1,2 km attālumā no pilsētas centra, Lielupes kreisajā krastā.

Attēls 2. Centra “Elizabete” novietojums Jelgavā.

Centrs “Elizabete” bērniem sniedz pakalpojumus, kas ir pietuvināti ģimeniskam aprūpes modelim – vienā ēkā dzīvo ne vairāk kā astoņi bērni. Šāda aprūpes modeļa ideja sākotnēji attīstīta kā valdes priekšsēdētājas Alissas Annas Stemples (*Alissa Ann Stemple*) redzējums par kvalitatīvu pakalpojumu. Pirmos Centra “Elizabete” darbības gadus tas bijis izvietots citviet – vienas privātmājas telpās. Šīs mājas telpas bija piemērotas bērnu aprūpei, bet mājas platība nebija pietiekami liela. Kādu laiku Centrs “Elizabete” darbojies arī divās attālu izvietotās ēkās, tomēr tas radījis sarežģījumus darbiniekiem nokļūt no vienas ēkas uz otru.

Pašreiz Centrs “Elizabete” sniedz ne tikai ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas pakalpojumus bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem vecumā no diviem līdz 18 gadiem (atsevišķos gadījumos arī bērniem, kas jaunāki par diviem gadiem), bet piedāvā arī krīzes centra pakalpojumus, sniedzot atbalstu un palīdzību dažāda vecuma sievietēm un bērniem, kuri nonākuši krīzes situācijā

⁵ PMLP (2016). Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās.

http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/iedzivotaju%20re%C4%A3istrs/0107iedzregj/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf
(dati par 01.07.2016, skatīts 18.01.2017.)

(palīdzības sniegšanas ilgums – no viena līdz trīs mēnešiem), kā arī ģimenes resursu centra pakalpojumus.

Krīzes centrā apkalpotie bērni, kas centrā “Elizabete” uzturas neilgi, tiek izmitināti kopā ar bērniem, kas centrā uzturas ilgstoši. Ņemot vērā pāreju uz jauno aprūpes modeli, šāda nebūtu rekomendējama prakse, jo pakalpojumi ir atšķirīgi – ar atšķirīgiem mērķiem un uzdevumiem. Tie būtu organizējami atsevišķās ēkās.

Resursu centra ģimenēm darbība, savukārt, ietver ne tikai atbalstu ar ilgstošo bērnu aprūpi nesaistītām ģimenēm, bet arī darbu ar centra iemītnieku bioloģiskajām ģimenēm. Centrs atbalsta bērnu un ģimeņu atkalapvienošanos ģimenēs un cenšas palīdzēt ģimenēm gadījumos, kad vecāki vēlas rehabilitēties. Konsultācijas ģimenēm tiek sniegtas gan klātienē, gan pa telefonu. Ģimenes resursu centra pakalpojumus nodrošina sociālie darbinieki un Montesori pedagogi.

Biedrība “Centrs Elizabete” reģistrētie sociālie pakalpojumi izvietoti šādi:

- Ēkā Filozofu ielā 3A, 3C un 3D tiek sniegti ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi ar izmitināšanu bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem;
- Ēkā Filozofu ielā 3C, 3D un 3E tiek sniegti Krīzes centra pakalpojumi krīzes situācijā nonākušām visu vecumu un dzimumu personām.⁶

Visas četras Centra “Elizabete” četras ēkas atrodas vai nu biedrības “Centrs Elizabete” īpašumā.⁷

⁶ Labklājības ministrija (2016). Sociālā apdrošināšana. Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. <https://www.lm.gov.lv/text/1047> (skatīts 28.12.2016)

⁷ Zemesgrāmatu apliecība (11.08.2011.). Jelgavas zemesgrāmatu nodaļa. Jelgavas pilsētas zemesgrāmatas nodaļums Nr. 3243, kadastra numurs 0900 002 0669 “Filozofu iela 3A, Jelgava” un Zemesgrāmatu apliecība (27.06.2007.). Jelgavas zemesgrāmatu nodaļa. Jelgavas pilsētas zemesgrāmatas nodaļums Nr. 1000 0013 7070, kadastra numurs 0900 002 0881 “Filozofu iela 3C, Jelgava”, 2007. gada 14.jūlijā noslēgts patapinājuma līgums starp Alissu Annu Stempli (Alissa Ann Stepmlle) un biedrību “Centrs Elizabete”, kā arī Zemesgrāmatu apliecība (27.06.2007.). Jelgavas zemesgrāmatu nodaļa. Jelgavas pilsētas zemesgrāmatas nodaļums Nr. 1000 0013 7088, kadastra numurs 0900 002 0879 “Filozofu iela 3E, Jelgava”

2. Centra “Elizabete” sasniedzamība

Šajā nodaļā raksturota Centra “Elizabete” sasniedzamība, raksturojot ceļus, pa kuriem iespējams nonākt iestādē, to stāvokli un raksturojot vietas pieejamību ar sabiedrisko transportu, tai skaitā sniedzot informāciju par pieejamā sabiedriskā transporta maršrutiem.

Ceļu infrastruktūra

Jelgavai kā vienai no deviņām Latvijas Republikas nozīmes pilsētām apkārtējo ceļu infrastruktūra ir augsti attīstīta. Jelgavas pilsētas teritoriju šķērso valsts galvenais autoceļš A8 (Rīga-Jelgava-Lietuvas robeža (Meitene)), kurš ir arī apzīmēts kā E77 un ir Eiropas autoceļš, kurš savieno Pleskavu ar Budapeštu. No Jelgavas tiek nodrošināti tādi republikas nozīmes autoceļi, kā P93 (Jelgava-Iecava), P94 (Jelgava-Staļģene-Code), P95 (Jelgava-Tērvete-Lietuvas robeža (Žagare)), P97 (Jelgava-Dobele-Annenieki), P98 (Jelgava (Tušķi)-Tukums), P99 (Jelgava-Kalneciems) un P100 (Jelgava-Dalbe).⁸ Jelgavas pilsētas ielu un ceļu infrastruktūra ir labā stāvoklī. Pilsētas ielu ceļa segumi tiek uzturēti labā kārtībā, kas nodrošina labu sasniedzamību visā pilsētas un piepilsētas teritorijā.

Pieejamība ar sabiedrisko transportu

Sabiedrisko transportu Jelgavas pilsētas ietvaros nodrošina vietējais pasažieru pārvadātājs SIA “Jelgavas satiksme”. Centra “Elizabete” tuvākā sabiedriskā transporta pietura “Filozofu iela” atrodas blakus centra ēkām. No pieturas tiek nodrošināti 4. maršruta autobusa reisi. Autobuss kursē maršrutā Psihoneiroloģiskā slimnīca-Meiju ceļš, nodrošinot Centra “Elizabete” sasaisti ar pilsētas centru. Reiss tiek nodrošināts regulāri, vismaz reizi stundā vai biežāk, darba dienās no plkst. 5:59 līdz plkst. 20:14, brīvdienās – no plkst. 6:49 līdz plkst. 20:14. Ceļā pavadāmais laiks līdz pilsētas centram ir aptuveni 10 minūtes. Nepilnu 200 m attālumā no Centra “Elizabete” atrodas sabiedriskā transporta pietura “Tērvetes iela”, no kuras kursē 9. autobuss un 16. autobuss. 9. autobuss kursē maršrutā Ānes pasts-DEPO-Kastaņu iela, veidojot Centra “Elizabete” sasaisti ar Jelgavas centru, bet 16. autobuss – maršrutā Svētes skola-Tetele arī veido savienojumu ar pilsētas centru, tomēr abi autobusi kursē retāk nekā reizi stundā.⁹

Jelgavai ir laba sasaiste arī ar galvaspilsētu Rīgu (autobusi un vilcieni kursē regulāri visas dienas garumā) un nacionālas nozīmes attīstības centriem – Jēkabpili, Ventspili un Liepāju. No Jelgavas iespējams nokļūt arī Aucē, Elejā, Bauskā, Tukumā, Tērvetē, Dobelē un Iecavā.¹⁰

Kopumā Centra “Elizabete” sasniedzamība ir laba, jo, pirmkārt, centrs atrodas Jelgavā, kam ir laba sasaiste ar citām apdzīvotām vietām Latvijā, un kur ir laba ceļu infrastruktūra, otrkārt, tas atrodas netālu no pilsētas centra, kuru iespējams sasniegt gan, ejot, ar kājām, gan ar regulāri nodrošinātiem sabiedriskā transporta reisiem.

⁸ Pēc Latvijas Valsts ceļi datiem. <http://lvceļi.lv/informacija-un-dati/#celu-klasifikacija> (skatīts 18.12.2016)

⁹ Jelgavas autobusu parks (2016). Maršruti un kustību saraksti. <http://www.marsruti.lv/jelgava/index.html#regionalbus/map> (skatīts 13.12.2016.)

¹⁰ Jelgavas autobusu parks (2016). Maršruti un kustību saraksti. <http://www.marsruti.lv/jelgava/index.html#regionalbus/map> (skatīts 13.12.2016.)

3. Pakalpojumu pieejamība Centra “Elizabete” apkārtnē

Šajā nodaļā sniegta informācija par Centra “Elizabete” apkārtnē pieejamiem pakalpojumiem, raksturojot sociālos, veselības aprūpes, sadzīves pakalpojumus, kā arī izglītības ieguves un brīvā laika pavadīšanas iespējas Jelgavā.

Jelgavā pieejams plašs sociālo pakalpojumu klāsts – pilsētā bez Centra “Elizabete” sociālos pakalpojumus sniedz gan ilgstošās aprūpes institūcijas bērniem, gan citi pakalpojumu sniedzēji. Vislielākais sociālo pakalpojumu klāsts pieejams pilngadīgām personām ar GRT – pieejami gan ilgstošās aprūpes pakalpojumi vai aprūpe mājās, gan pusceļa māja, vairāki dienas aprūpes centri, grupu dzīvokļi, kā arī specializētās darbnīcas. Arī pensijas vecuma personām un cilvēkiem ar fiziska rakstura invaliditāti ir nodrošināti sociālie pakalpojumi – pieejama gan ilgstošā aprūpe, gan krīzes centri, gan Dienas aprūpes centri. Bērniem ilgstošās aprūpes pakalpojumus piedāvā Jelgavas bērnu sociālās aprūpes centrs, kurš ietver arī Krīzes centru, kā arī atelpas brīža pakalpojumu bērniem ar GRT un personām ar FT, un Jelgavas SOS jauniešu māja. Bērniem krīzes situācijā pakalpojumi pieejami arī radošo domu un darbu centrā “Svētelis”. Rehabilitācijas un aprūpes pakalpojumi pieejami arī personām ar redzes traucējumiem un personām ar atkarību problēmām.¹¹

Veselības aprūpe. Jelgavā ir trīs vadošās ārstniecības iestādes – pilsētas slimnīca, pilsētas poliklīnika un Medicīnas sabiedrība “Optima 1”. Jelgavas poliklīnikā pieņem deviņi ģimenes ārsti, kā arī pieejamas dažādu speciālistu konsultācijas, arī zobārstu un higiēnistu pakalpojumi¹². Savukārt Medicīnas sabiedrība “Optima 1” specializējas veselības aprūpē tieši bērniem. Tur pieejams pediatrs un trīs ģimenes ārsti, kā arī zobārsts un higiēnists un dažādi speciālisti. Pieejams arī fizioterapeits.¹³ Zemgales veselības centrā Jelgavā pieejami vēl septiņi ģimenes ārsti un seši zobārsti.¹⁴ Pēc 2013. gada datiem, kopumā pilsētā ir 43 ģimenes ārstu prakses, no kurām 34 ir privātprakses.¹⁵ Savukārt sekundārā veselības aprūpe pieejama Jelgavas pilsētas slimnīcā, kas ir viena no reģionālajām daudzprofilu slimnīcām, kurā ir uzņemšanas un neatliekamās palīdzības nodaļa, kā arī septiņas stacionārās nodaļas.¹⁶ Zemgales veselības centrs sniedz palīdzību 25 dažādās specialitātēs – tajā ir dienas stacionārs, rehabilitācijas nodaļa, klīniskā laboratorija un citi pakalpojumi.

Sadzīves pakalpojumi. Jelgavā ir pieejams plašs sadzīves pakalpojumu klāsts. Pilsētā atrodami vairāki tirdzniecības centri – “Pilsētas pasāža”, kur pieejamas vairāk nekā 50 tirdzniecības vietas, “Vivo Centrs”, kur atrodamas vismaz 30 tirdzniecības vietas, “Kanciera nams”, kurā atrodami dažādu skolēniem nepieciešamu preču veikali, kā arī “Valdeka”, kurā ir 30 dažādu veikalu.¹⁷ Jelgavas centrā pieejami astoņi

¹¹ Labklājības ministrija (2016). Sociālā apdrošināšana. Sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs. <https://www.lm.gov.lv/text/1047> (skatīts 28.12.2016)

¹² Jelgavas poliklīnika. Ģimenes ārsti. <http://www.jelgavapoliklinika.lv/1/gimenes-arsti/index.html> (skatīts 20.01.2017.)

¹³ Medicīnas sabiedrība “Optima 1” (2016). Speciālisti un pakalpojumi. http://www.optima1.lv/?page_id=169 (skatīts 20.01.2017.)

¹⁴ Zemgales veselības centrs (2016). Speciālisti <http://zvc.lv/lv/specialisti/gimenes-arsti/> (skatīts 23.01.2017.)

¹⁵ Vērzemnieks, J. (2013). Jelgavas pilsētas veselības aprūpe.

http://www.lbas.lv/upload/stuff/201304/jelgavas_pilsetas_veselibas_aprupe_arodbiedribai.pdf (skatīts 31.01.2017.)

¹⁶ <http://www.jpslimnica.lv/index.php/par-slimnicu/musdienas.html>

¹⁷ Jelgavas reģionālais tūrisma centrs (2017). Tirdzniecības centri. <https://www.visit.jelgava.lv/turisma-pakalpojumi/kur-iepirkties> (skatīts 23.01.2017.)

dažādi lielāko Latvijas banku bankomāti, bet pieejamas arī banku filiāles¹⁸. Pilsētā iespējams izmantot arī sešu pasta nodaļu sniegtos pakalpojumus.¹⁹ Bez tirdzniecības centriem darbojas arī daudz mazu tirdzniecības vietu un ir iespējams saņemt gan ķīmiskās tīrītavas, gan apģērbu remonta un frizētavas, gan citus sadzīves pakalpojumus.

Izglītības iespējas. 2015. gadā pilsētā bija 38 izglītības iestādes bērniem, tostarp 17 pirmsskolas izglītības iestādes, 13 vispārējās pamatizglītības un vidējās izglītības iestādes, trīs profesionālās izglītības iestādes, četras profesionālās ievirzes izglītības iestādes un viena interešu izglītības iestāde²⁰.

Izglītības iespējas bērniem vērtējamas kā labas, jo iespējams mācīties Valsts ģimnāzijā, ģimnāzijā, vispārējā vidusskolas programmā, profesionālās izglītības iestādēs (Jelgavas Amatu vidusskola, Jelgavas Tehnikums, Jelgavas Mūzikas vidusskola) vai vakara maiņu vidusskolā. Tiek piedāvātas arī interešu izglītības programmas – tās pieejamas gan sporta, gan radošajā jomā (Jelgavas bērnu un jauniešu centrs „Junda”, Jelgavas Mākslas skola, Jelgavas specializētā peldēšanas skola, Jelgavas Bērnu un jaunatnes sporta skola, Jelgavas Ledus sporta skola un vairākas privātās interešu izglītības iestādes, t.sk. Privātā mūzikas skola "BJMK Rokskola"). Pieejamas arī vairākas speciālās izglītības programmas pamatskolas un pirmsskolas vecuma bērniem²¹, padarot izglītības pakalpojumus pieejamus arī bērniem ar FT.

Brīvā laika pavadīšanas iespējas. Līdzīgi kā iepriekš minēto pakalpojumu klāsts, arī brīvā laika pavadīšanas iespējas pilsētā ir plašas. Pilsētā atrodas vairāki muzeji, bibliotēkas, tostarp Zemgales reģiona Kompetenču attīstības centra Metodiskā bibliotēka un Latvijas Neredzīgo bibliotēkas Jelgavas filiālbibliotēka.²² Pilsētā darbojas vairāki izklaides centri, kuros iekštelpās iespējams spēlēt spēles (boulings, biljards), ledus halle, ziemas periodā atvērta arī slidotava, bet apkārtnē – Ozolniekos – uzbērts kalns aktīvai ziemas atpūtai. Pasta salā izvietoti vairāki bērnu rotaļu laukumi, trenāžieri pieaugušajiem un pusaudžiem, bet vasarās tur pieejama pludmale ar pārgērbšanās kabīnēm.

Kopumā pakalpojumu pieejamība Centra “Elizabete” apkārtnē vērtējama kā laba, jo Jelgavā kā nacionālās nozīmes attīstības centrā un vienā no lielākajām Latvijas pilsētām ir pieejami gan sociālie, gan citi pakalpojumi.

¹⁸ Jelgavas reģionālais tūrisma centrs (2017). Bankas automāti. <https://www.visit.jelgava.lv/noderiga-informacija/bankomati> (skatīts 23.01.2017.)

¹⁹ Jelgavas reģionālais tūrisma centrs (2017). Pastas. <https://www.visit.jelgava.lv/noderiga-informacija/pasts> (skatīts 23.01.2017.)

²⁰ Jelgavas pilsētas pašvaldības 2015. gada Publiskais pārskats

²¹ Jelgavas izglītības pārvalde <http://iip.jelgava.lv/izglitibas-iestades> (skatīts 26.01.2017)

²² Jelgavas pilsētas bibliotēka (2017). Citas bibliotēkas. <http://www.jelgavasbiblioteka.lv/par-mums/citas-bibliotekas/jelgavas-pilseta/>

4. Centra “Elizabete” bērnu aprūpes modelis

Šajā nodaļā raksturots bērnu aprūpes modelis Centrā “Elizabete”, pamatojot, kādēļ pakalpojums atbilst ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojuma kritērijiem.

Kā minēts iepriekš, Centra “Elizabete” bērni izmitināti trīs ģimenes tipa mājās, lai nodrošinātu bērniem **ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu**. Mājas ir veidotas pēc viena parauga un ir ļoti līdzīgas. Katras divstāvu mājas platība ir apmēram 249,9 m².

Katras ēkas pirmajā stāvā ir izveidota virtuve, kurā atrodas ledusskapis, elektriskā plīts, cepeškrāsns, divas izlietnes, darba virsma ēdiena gatavošanai, plaukti trauku un citu virtuves piederumu uzglabāšanai, trauku žāvējamā mašīna, dzīvojamā istaba, kurā atrodas dīvāns, atpūtas krēsls, kumode, televizors, lieli sienas plaukti bērnu grāmatām, spēlēm, rotaļlietām, ēdamgalds un krēsli, istaba darbinieku vajadzībām, tualete, priekšnams, katlu telpa un noliktava, kurā paredzēta vieta apģērbu un apavu žāvēšanai.

Ēku otrajos stāvos atrodas katrā četras guļamistabas, kurās katrā ir gultas, kumodes, skapis, divi galdi un krēsli, gērbtuve un divas vannas istabas (meitenēm un zēniem atsevišķas, katra 11,2 m², aprīkotas ar dušas kabīni, izlietni, skapi, tualetes podu, dvieļu plauktu, spoguļi, veļas mazgājamo mašīnu un veļas žāvējamo mašīnu). Visas telpas ir aprīkotas ar mēbelēm, kas atbilst klientu augumam. Kopumā katrā ēkā ir astoņas gultas bērniem, bet gadījumā, ja bērnu skaits Centrā “Elizabete” ir mazāks, papildus gultas tajā laikā tiek novietotas noliktavā.

Administrācijas ēkas (Filozofu ielā 3A) otrajā stāvā ir ierīkota telpa bērnu nodarbībām (mūzikas nodarbībām, audiologopēda, psihologa apmeklējumiem), kas kalpo arī kā bibliotēka, telpa mājas darbu sagatavošanai, kā arī atsevišķa Montessori nodarbību telpa.

Centra “Elizabete” teritorijā ir arī rotaļu laukums, basketbola grozs, divas smilšu kastes, nojume rotaļām, kā arī četras šūpoles.

Lai nodrošinātu bērnu aprūpi, ikdienā strādā pieci audzinātāji – veicot audzināšanas darbus, viņi attīsta bērnu prasmes. Sociālais aprūpētājs izstrādā bērnu aprūpes plānus, pamatojoties uz bērnu izvērtējumu. Bērni Centrā “Elizabete” netiek sadalīti pa vecuma grupām, tādejādi panākot, ka vienas ģimenes bērni var dzīvot kopā. Šobrīd vienā mājā dzīvo bērni vecumā no diviem līdz 12 gadiem, otrā – no diviem līdz 16 gadiem, bet trešajā – bērni vecumā no sešiem līdz 16 gadiem. Lielākajā guļamtelpā ir izmitināti četri bērni, bet pārējās bērni dzīvo pārsvarā pa diviem vienā istabā. Meitenēm un zēniem ir atsevišķas guļamtelpas.

Bērnu aprūpētāju pienākumos ietilpst bērnu pieskatīšana un nogādāšana izglītības iestādē. Lai bērni iemācītos ikdienā nepieciešamās prasmes un justos kā mājās, arī piesaistītais saimnieciskais personāls, piemēram, pavārs, darbu veic māju virtuvēs, kur bērni redz notiekošo un var piedalīties ēdiena gatavošanas procesā. Sociālie darbinieki pārsvarā sadarbojas ar institūcijām un bērnu bioloģiskajiem vecākiem, veicinot ģimeņu atkalapvienošanos. Administratīvie darbinieki strādā darba dienās darba laikā, bet aprūpē iesaistītie darbinieki ir nodarbināti maiņās.

Centrā “Elizabete” bērni no rītiem parasti ceļas sākot no plkst. 6:30. Dienas laikā mazākie bērni līdz četrus gadus vecumam, kuri neapmeklē izglītības iestādes, paliek Centrā “Elizabete” un apmeklē Montessori

nodarbības. Bērni no piecu gadu vecuma apmeklē izglītības iestādes. Sākot no plkst. 14:00 bērni pakāpeniski tiek atvesti no izglītības iestādēm, un tad darbu uzsāk audzinātājas.

Šāds bērnu aprūpes modelis nodrošina to, ka bērniem tiek veltīts pietiekami daudz uzmanības, turklāt dzīve ģimenes tipa mājās nodrošina to, ka bērni dzīvo līdzīgos apstākļos kā tie bērni, kuri dzīvo ģimenēs, līdz ar to tiek attīstītas dzīvē nepieciešamās sociālās prasmes.

5. Centra “Elizabete” personāls

Šajā nodaļā raksturots Centra “Elizabete” personāls, identificējot darbinieku dzimumu, vecuma un dzīvesvietas rādītājus, darba stāžu un profesijas vai amatus, kā arī izglītību. Kā informācijas avoti izmantota Centra “Elizabete” sniegtā informācija un veiktās darbinieku aptaujas rezultāti.

Biedrības „Centrs Elizabete” ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centrā uz 2016. gada 6. decembri **kopskaitā strādā 31 darbinieks**, no kuriem aprūpē un rehabilitācijā iesaistīto personālu veido 21 darbinieks (68% no darbinieku kopskaita), saimnieciski tehnisko personālu veido četri darbinieki (13% no darbinieku kopskaita), administratīvo personālu veido pieci darbinieki (16% no darbinieku kopskaita), bet viens – veselības aprūpes speciālists (3% no darbinieku kopskaita). Biedrības valdes priekšsēdētāja ir Alissa Anna Stemple (Alissa Ann Stemple), bet valdes locekle – Inga Husko.

Iestādē uz izvērtējuma brīdi atrodas 18 bērni. Uz vienu bērnu iestādē ir 1,72 darbinieki (vidēji ZPR – 0,99²³), bet **aprūpē un rehabilitācijā iesaistītie darbinieki uz vienu bērnu ir 1,17, kas ir ievērojami lielāks skaits nekā parasti bērni ilgstošās aprūpes iestādēs (vidēji ZPR – 0,67).**

Turpinājumā īsumā raksturota Centra “Elizabete” darbinieku izglītība, dzīvesvieta, darba stāžs u.c. rādītāji, balstoties uz veiktās aptaujas rezultātiem. Aptaujā piedalījās 24 no 31 Centra “Elizabete” darbinieka, līdz ar to turpmākā informācija attiecināma tikai uz šiem darbiniekiem.

- No aptaujātajiem darbiniekiem absolūts vairākums ir sievietes (23) un viens – vīrietis. Tas veido vīriešu īpatsvaru 4%, kas ir zemāks nekā vidēji ZPR (14%). Darbinieki ir vecumā no 22 līdz 64 gadiem, bet darbinieku vidējais vecums ir zemāks nekā vidēji ZPR – 40,2 gadi pret 46,3 gadiem.
- Lielākā daļa iestādes darbinieku (19) ir deklarējusi dzīvesvietas Jelgavā, četri – Jelgavas novadā, viens deklarēts Tukuma novadā. Sešos gadījumos darbinieki faktiski dzīvo citviet. Šo darbinieku faktiskās dzīvesvietas vairākos gadījumos ir Jelgava, Jelgavas novads un vienā gadījumā – Dobeles novads. Līdz ar to lielai daļai darbinieku ikdienā veicamais attālums uz darbu ir salīdzinoši neliels – 13 darbinieku gadījumā ikdienā mērojamais attālums līdz darbavietai ir līdz 3 km ieskaitot, desmit darbinieku ikdienā mērojamais attālums ir 3-5 km, bet viena darbinieka ikdienā mērojamais attālums ir 30 km.
- Aptaujātie 24 darbinieki ir nodarbināti 11 amatos/profesijās, divos gadījumos darbinieki apvieno vairākus (sociālais darbinieks-sociālais pedagogs un audzinātājs-sociālais aprūpētājs). No aptaujātajiem darbiniekiem visvairāk pārstāvēti ir audzinātāji (6) un aprūpētāji (8). Lielākajai daļai aptaujāto darbinieku darbs centrā “Elizabete” ir vienīgā darba vieta un pilna laika slodze. Četri darbinieki darbu iestādē apvieno ar darbu citviet.
- Lielākā daļa aptaujāto darbinieku (13) Centrā “Elizabete” strādā vairāk nekā piecus gadus, bet 11 darbinieki centrā strādā mazāk nekā piecus gadus. Kopējais darba stāžs darbā ar bērniem

²³ Šeit un turpmāk – ZPR vidējie rādītāji aprēķināti, ņemot vērā vidējo aprūpē un rehabilitācijā iesaistīto darbinieku skaitu astoņās ZPR bērnu ilgstošās aprūpes iestādēs, balstoties uz iestāžu sniegto informāciju.

darbiniekiem ir ilgāks nekā darbs centrā. Astoņiem darbiniekiem stāžs darbā ar bērniem ir ilgāks nekā astoņi gadi – diviem darbiniekiem pat 28 un 36 gadi.

- Puse no aptaujātajiem darbiniekiem norādījuši, ka ieguvuši augstāko izglītību (trīs no tiem – maģistra grādu). Tas ir nedaudz zemāks rādītājs nekā vidēji ZPR, kur augstākās izglītības ieguvēju īpatsvars ir 54%. Profesionālo vidējo izglītību ieguvuši seši, bet vispārējo vidējo – pieci darbinieki. Viens darbinieks tikai šobrīd iegūst vidējo izglītību. Lielākoties darbinieki strādā ar iegūto izglītību saistītā amatā/profesijā, vai arī šobrīd izglītojas (šobrīd izglītību turpina iegūt 11 darbinieki, līdz ar to nākotnē darbinieku ar augstāko izglītību īpatsvars var veidot 85-90%, kas ir ļoti augsts rādītājs).
- Augsts ir arī to darbinieku īpatsvars, kuri papildus iegūtajai izglītībai ir izgājuši kādus papildus kvalifikāciju paaugstinošus kursus – tie ir 17 no 24 aptaujātajiem darbiniekiem. No aprūpē un rehabilitācijā nodarbinātajiem 18 darbiniekiem papildu profesionālās pilnveides apmācības ir izgājuši 15 darbinieki. Visbiežāk minētā apmācību tēma ir “Bērnu aprūpes pamati”. Vairākkārt minētas arī ar bērnu tiesību aizsardzību saistītas tēmas, seksuālās vardarbības risku izvērtēšanas apmācības, Montesori pedagoģija, sociālā rehabilitācija, bet pa vienai minētas arī tādas tēmas, kā, piemēram, bērnu saskarsmes prasmju attīstīšana, bērnu un pusaudžu psihiskā un garīgā veselība, profesionālās kompetences pilnveide sociālā darba ar speciālistiem darbā ar manipulatīviem, agresīviem cilvēkiem, uzvedības traucējumi pusaudžu vecumā, vardarbības risku mazināšana ārpusģimenes aprūpes iestādēs, vardarbību veikušo personu sociālā rehabilitācija dzīvesvietā un citas.

Kopumā Centra “Elizabete” darbinieku raksturojums atšķiras no pārējām ZPR bērnu ārpusģimenes aprūpes iestāžu darbinieku profila, jo darbinieku skaits, t.sk. aprūpē un rehabilitācijā iesaistītu darbinieku skaits, uz vienu bērnu ir ievērojami lielāks nekā citās iestādēs. Centra “Elizabete” personāls no citām iestādēm atšķiras arī ar to, ka vidējais darbinieku vecums ir zemākais reģionā, turklāt daudzi darbinieki šobrīd turpina izglītību – pārsvarā augstākās izglītības iestādē. Darbinieku izieto apmācību tēmas, savukārt, liecina par personāla ieinteresētību sociālajā rehabilitācijā.

6. Centrā “Elizabete” esošie bērni un to skaita izmaiņas

Šajā nodaļā raksturoti Centrā “Elizabete” esošie bērni pēc to dzimuma, vecuma, tautības, reliģiskās piederības. Nodaļā sniegta informācija par bērnu izglītību, uzturēšanās ilgumu Centrā “Elizabete”, deklarēto adresi, dzīvi pirms nonākšanas Centrā “Elizabete”, sociālajām saitēm ar ģimeni. Sniegta informācija arī par bērnu skaita Centrā “Elizabete” izmaiņām pēdējo gadu (2014.-2016.) laikā, kā arī izstāšanās iemesliem.

Šobrīd Centrā “Elizabete” ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņem 18 bērni – astoņas meitenes un desmit zēni. Bērni ir vecumā no diviem līdz 17 gadiem – seši bērni ir pusaudžu vecumā (12-17 gadi), deviņi bērni ir vecumā no septiņiem līdz 11 gadiem un trīs bērni ir vecumā līdz sešiem gadiem. No visiem bērniem 15 ir latviešu un trīs krievu tautības. Tā kā Centra “Elizabete” darbība ir balstīta kristīgās vērtībās, visi bērni ir kristieši un svētdienās apmeklē baznīcu. Detalizēti bērnus raksturojoši rādītāji attēloti 2. tabulā.

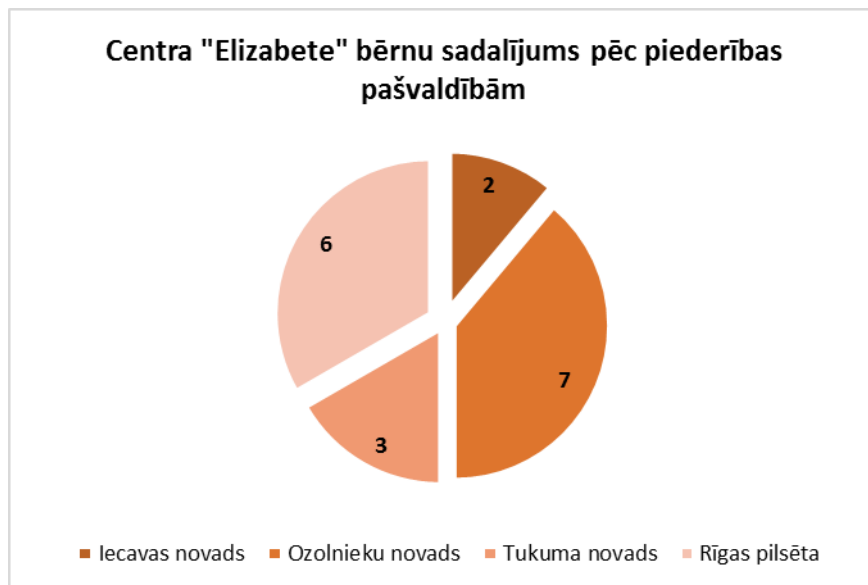
Bērnu skaits	
Dzimums	
Sieviete	8
Vīrietis	10
Vecums	
0-11 mēneši	-
1-3 gadi	1
4-6 gadi	2
7-11 gadi	9
12-17 gadi	6
Tautība	
Latviešu	14
Krievu	4
Izglītība	
Vispārējās izglītības programma	10
Speciālās izglītības programma	3
Obligātā pirmsskolas programma	2
Piemērota individuālā izglītības programmu apguve	3
Invaliditāte	
Ir	1
Nav	17
Kopā	18

Tabula 2. Centra “Elizabete” bērnus raksturojošie rādītāji.

Lielākā daļa bērnu, kas mitinās Centrā “Elizabete”, apgūst vispārējo pirmsskolas, pamata vai vidējās izglītības programmu, bet trīs bērni apgūst speciālās izglītības programmu un vēl trīs bērniem piemērota individuālā izglītības programmu apguve.

Vairākums bērnu Centrā “Elizabete” nonākuši no bioloģiskās ģimenes, bet divi bērni bijuši arī audžuģimenēs. Pieci bērni iepriekš mitinājušies Jelgavas novada SARC Elejas filiālē, bet viens bērns Centrā “Elizabete” ievietots no Dobeles novada Sociālā dienesta sociālo pakalpojumu centra.

Bērni centrā “Elizabete” ir ievietoti no vairākām pašvaldībām (skatīt 3. attēlu).

Attēls 3. Centra “Elizabete” bērnu sadalījums pēc piederības pašvaldībām.

Iemesli bērnu nonākšanai “Centrs Elizabete” galvenokārt ir vardarbība ģimenē un bērna pamešana novārtā. Viens bērns ir izņemts arī no audžuģimenes, pamatojoties uz aizdomām par seksuālo vardarbību no audžutēva puses.

Bērniem uz 2016. gada decembri ir dažāds uzturēšanās laiks Centrā “Elizabete” – četri bērni tur uzturas trīs un mazāk mēnešus, savukārt 14 bērni iestādē uzturas ilgāk kā vienu gadu, no kuriem puse tur pavadījuši piecus un vairāk gadus. Septiņi bērni, kas aprūpes centrā ir uzturējušies ilgāk kā piecus gadus, ir vecumā no 8 līdz 17 gadiem un nāk no trīs ģimenēm. Viens no iemesliem, kāpēc bērni centrā ir pavadījuši tik ilgu laiku un nav nokļuvuši audžuģimenē, ir tas, ka brāļi un māsas netiek šķirti.

Visiem 18 “Centr Elizabete” bērniem ir ģimenes locekļi – gan vecāki, gan citi radnieki, un tikai vienam no bērniem ar ģimenes locekļiem nav nekāda kontakta. Lielākoties ciešs, abpusējs kontakts ir brāļu un māsu starpā, kas vairumā gadījumu dzīvo kopā aprūpes iestādē.

Bērnu skaita izmaiņas Centrā “Elizabete”

Bērnu skaita izmaiņas Centrā “Elizabete” pēdējo trīs gadu laikā (2013.-2015. gads)²⁴ nav vienmērīgas, bet kopumā no iestādes izstājušies vairāk bērnu nekā uzņemti. Vidēji gadā uzņemti septiņi bērni, bet izstājušies – astoņi bērni, lai gan 2015. gadā izstājies nav neviens bērns. Galvenais izstāšanās iemesls ir atgriešanās pie vecākiem, tam seko adopcija un nonākšana aizbildnībā. Šajā periodā viens bērns izstājies no Centra “Elizabete”, nonākot audžuģimenē, vēl viens – pārvietojot uz pašvaldības sociālās aprūpes centru (skatīt 3. tabulu).

²⁴ Pēc Centra “Elizabete” sniegtās informācijas, dati par bērnu skaita izmaiņām 2016. gadā būs pieejami pēc 15.02.2017.

	2013.	2014.	2015.
Uzņemti	6	10	5
Izstājušies	14	10	0
<i>t.sk. atgriežoties pie vecākiem</i>	<i>6</i>	<i>4</i>	<i>0</i>
<i>t.sk. nonākot audžuģimenē</i>	<i>0</i>	<i>1</i>	<i>0</i>
<i>t.sk. adoptēti</i>	<i>3</i>	<i>5</i>	<i>0</i>
<i>t.sk. nonākot aizbildnībā</i>	<i>4</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>t.sk. uzsākot patstāvīgu dzīvi</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>t.sk. pārvietojot uz pašvaldības sociālās aprūpes centru</i>	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>

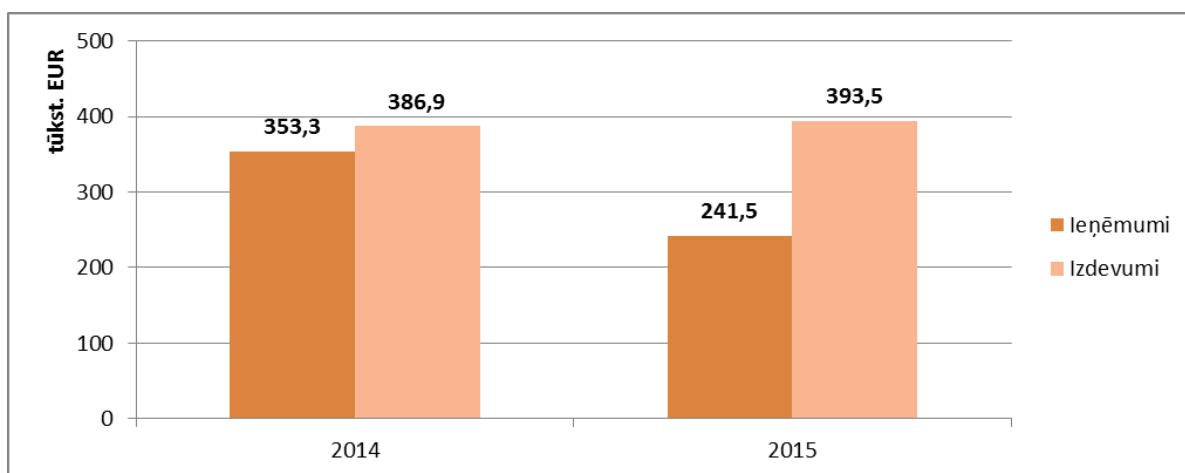
Tabula 3. Bērnu skaita izmaiņas Centrā “Elizabete” un to iemesli 2013.-2015. gadā.

Vidējais klientu uzturēšanās ilgums Centrā “Elizabete” ir 9,3 mēneši.

7. Centra “Elizabete” budžets

Šajā sadaļā sniegta informācija par Centra “Elizabete” budžetu periodā no 2014. gada līdz 2015. gadam, norādot ieņēmumu un izdevumu apjomu, tā dinamiku pa gadiem un struktūru sadalījumā pa lielākajām tāmēs pozīcijām. Informācija sniegta, pamatojoties uz Centra “Elizabete” sniegtajiem datiem un budžeta izpildes tāmēm.

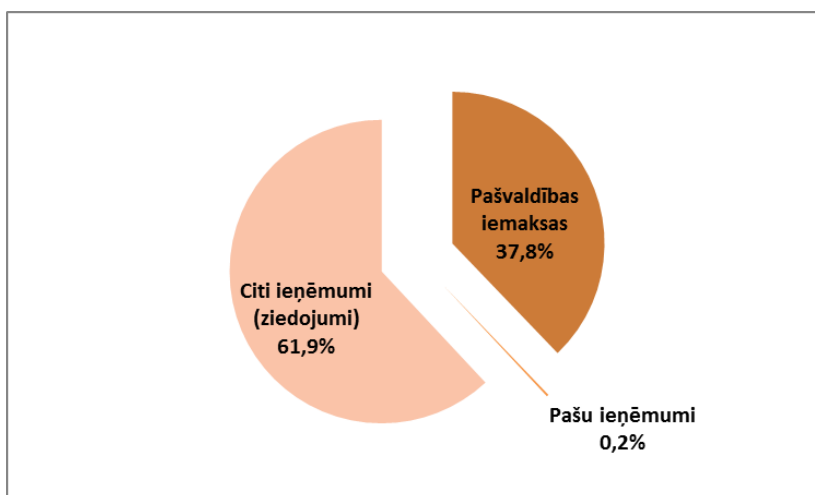
2015. gadā²⁵ Centra “Elizabete” ieņēmumi bija 241 490 EUR, un laikā no 2014. gada līdz 2015. gadam ieņēmumi samazinājušies par 32%. Savukārt izdevumi 2015. gadā bija 393 529 EUR, un šajā pašā laika periodā tie palielinājušies par 2%. Ieņēmumu samazinājuma iemesls ir saņemto ieņēmumu no ziedojumiem samazinājums 2015. gadā.

Attēls 4. Centra “Elizabete” budžeta ieņēmumu un izdevumu dinamika 2014.-2015. gadā, tūkst. EUR.

Centra “Elizabete” **budžeta ieņēmumus** 2015. gadā veido pašvaldības iemaksas, citi ieņēmumi (ziedojumi) un pašu ieņēmumi (skatīt 5. attēlu).

²⁵ Analizēti budžeta izpildes dati par 2014. un 2015. gadu, jo, pēc Centra “Elizabete” sniegtās informācijas, finansu dati par 2016. gadu tiks apkopoti tikai līdz ar bilances un ieņēmumu-izdevumu pārskata izstrādi par 2016. gadu, un būs pieejami pēc 2017. gada 31.marta. 2016. gada budžeta izpildes analīze tiks pievienota precizētajā ziņojuma redakcijā.

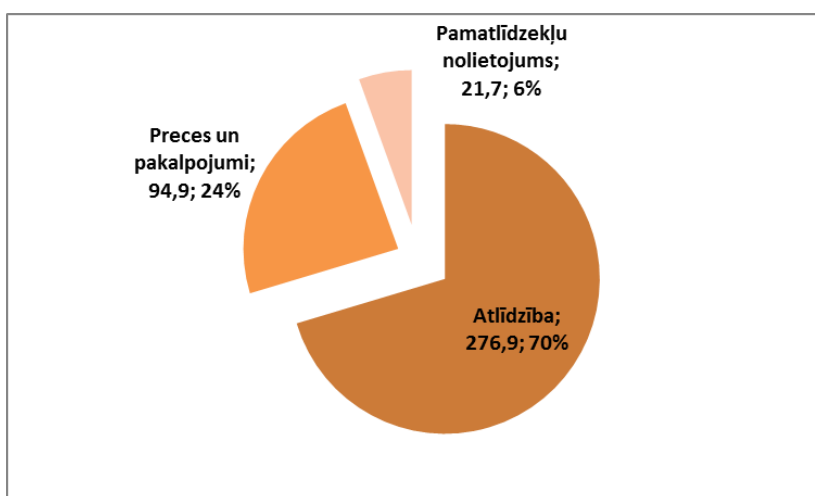
Attēls 5. Centra “Elizabete” budžeta ieņēmumu struktūra 2015. gadā, %.

Ziedojumi ir galvenais Centra “Elizabete” ieņēmumu avots (62%). Centrs “Elizabete” saņem arī pašvaldības iemaksas, kuru apjoms pēdējo divu gadu laikā ir palicis gandrīz nemainīgs. Pavisam nelielu ieņēmumu daļu (0,2%) veido pašu ieņēmumi. 4. tabulā attēloti Centra “Elizabete” ieņēmumi un to izmaiņas pēdējo trīs gadu laikā.

Gads	2014	2015	2016
Ieņēmumi	353 262	241 490	n/d
<i>Pašvaldības iemaksas</i>	<i>94 002</i>	<i>91 390</i>	<i>n/d</i>
<i>Pašu ieņēmumi</i>	<i>285</i>	<i>515</i>	<i>n/d</i>
<i>Citi ieņēmumi (ziedojumi)</i>	<i>258 975</i>	<i>149 585</i>	<i>n/d</i>

Tabula 4. Centra “Elizabete” ieņēmumu struktūra un dinamika 2014.-2016. gadā, EUR.

Centra “Elizabete” budžeta **izdevumus** veido atlīdzība iestādes darbiniekiem, izdevumi par precēm un pakalpojumiem un pamatlīdzekļu nolietojums.

Attēls 6. Centra “Elizabete” budžeta izdevumu struktūra 2015. gadā, EUR un %.

Izdevumos par precēm un pakalpojumiem ietilpst komunālo pakalpojumu izdevumi, remonta izdevumi un izdevumi par bērnu uzturēšanu Centrā “Elizabete”.

No izdevumiem par komunālajiem pakalpojumiem (kas veido 15% no izdevumiem par precēm un pakalpojumiem) 2015. gadā lielāko daļu veido izdevumi par elektroenerģiju (5 539 EUR jeb 39% no komunālo pakalpojumu izdevumiem), kam ļoti līdzīgā apmērā seko izdevumi par apkuri jeb gāzi (5 435 EUR jeb 38%). Izdevumi par pārējiem komunālajiem pakalpojumiem (ūdens, kanalizācija, atkritumu izvešana) 2015. gadā bija 3 183 EUR jeb 22%. Izdevumi par komunālajiem pakalpojumiem 2015. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, samazinājušies (vidēji par 11%). Izdevumu par komunālajiem pakalpojumiem struktūra un izmaiņas detalizētāk attēlotas 5. tabulā.

Gads	2014	2015	2016
Izdevumi par komunālajiem pakalpojumiem	15 879	14 211	n/d
<i>t.sk. Ūdens, kanalizācija, atkritumu izvešana</i>	<i>3 317</i>	<i>3 183</i>	<i>n/d</i>
<i>t.sk. Izdevumi par apkuri (gāze)</i>	<i>7 036</i>	<i>5 435</i>	<i>n/d</i>
<i>t.sk. Izdevumi par elektroenerģiju</i>	<i>5 526</i>	<i>5 593</i>	<i>n/d</i>

Tabula 5. Centra “Elizabete” izdevumu par komunālajiem pakalpojumiem struktūra un dinamika 2014.-2015. gadā, EUR.

Centra “Elizabete” remonta izdevumi 2015. gadā bija 8 830 EUR, savukārt no bērnu uzturēšanas izdevumiem lielāko daļu veidoja ēdināšanas izdevumi, kas bija 29 033 EUR jeb 31% no izdevumiem par precēm un pakalpojumiem.

8. Centra “Elizabete” attīstības ieceres

Ņemot vērā, ka uz Centru “Elizabete” reorganizācija neattiecas, tikšanās laikā ar centra pārstāvjiem tika pārrunāta Centra “Elizabete” plānotā attīstība, kā arī identificētas centra pārstāvju rekomendācijas reorganizācijas un bērnu aprūpes turpmākai īstenošanai. Galvenie rezultāti raksturoti turpinājumā.

Paplašināšanās ieceres. Kopumā Centra “Elizabete” darbību plānots turpināt kā līdz šim, jo pakalpojums ir ģimeniskai videi pietuvināts – katrā centra ēkā izmitināti līdz astoņiem bērniem, bērnu dzīve rit ģimenes tipa mājokļos, kuri ir iekārtoti tā, lai bērni varētu gūt iemaņas patstāvīgai dzīvei. Nākotnē Centra “Elizabete” pieļauj iespēju paplašināties, izveidojot vēl kādu ēku bērnu aprūpei, kā arī attīstot papildus nodarbības bērniem un viņu ģimenēm. Pastāv arī iecere iegādāties papildus zemi, lai paplašinātu teritoriju un bērniem būtu vairāk iespēju aktivitātēm ārpus telpām. Iespējams arī paplašināt bērnu skaitu iestādē, izveidojot vēl kādu māju. Centrs “Elizabete” nākotnē plāno arī attīstīt papildus nodarbības bērniem.

Darbinieku profesionālās pilnveides plāni. Centra “Elizabete” personāla darbības pamatā ir uzskats, ka darbiniekiem pastāvīgi jāizglītojas. Īpaši apmācības nepieciešamas gadījumos, kad mainās normatīvie akti, kas saistīti ar bērnu tiesībām vai aprūpi. Piemēram, vadītājai apmācības nepieciešamas katru reizi, kad kaut kas mainās bērnu tiesību aizsardzības jomā. Papildus tam, darbinieku apmācību intereses iekļauj ar psiholoģiju saistītās tēmas, darbu ar bērniem ar uzvedības traucējumiem un Montesori pedagoģiju.

Priekšnosacījumi sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstībai. Reorganizācijas plāna izstrādes laikā tika organizēta tikšanās ar Centra “Elizabete” pārstāvjiem un tās laikā tika izteiktas vairākas pārdomas un priekšlikumi, domājot par bērnu aprūpi – tās kvalitātes pilnveidi. Galvenās idejas raksturotas turpinājumā.

- Lai nodrošinātu bērnu intereses, **svarīgi strādāt ar bērnu ģimenēm**. Neskatoties uz to, ka ģimenes nevar piespiest sadarboties, tām jāsniedz iespēja saņemt gan konsultatīvu, gan materiālu atbalstu, lai palīdzētu vecākiem rehabilitēties un nodrošinātu, ka aizvien lielāks skaits bērnu tiek atkala apvienoti ar ģimeni.
- Attīstot ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu, jārēķinās, ka **nepieciešami lielāki personāla resursi** – lai bērnam veltītu vairāk uzmanības, jāpalielina pakalpojuma īstenošanas izmaksas.
- **Plānojot darbinieku apmācības**, jāņem vērā, ka ērtāk un izdevīgāk tās ir rīkot aprūpes iestādē, jo apmācību vadītāju ir mazāk nekā darbinieku – tā tiek ietaupītas izmaksas ceļa izdevumiem un laikam, kas pavadīts ceļā. Vēlamais apmācību laiks ir dienas vidus, kad bērni atrodas izglītības iestādē.
- Gadījumā, kad aprūpē nonāktu ģimene, kurā ir vairāk nekā astoņi bērni, vajadzētu dot iespēju dzīvot visiem kopā. Tāpēc normatīvo aktu izstrāde rūpīgi jāpārdomā. Seši bērni ir ideāls skaits, lai nodrošinātu ģimenisku vidi.

- Iekārtojot mājokļus ģimeniskai videi pietuvināta pakalpojuma sniegšanai, jāņem vērā, ka **nav viena noteikta veida, kā iekārtot un organizēt dzīvi bērnu mājokļos** – gluži tāpat kā ģimenē, situācija mājokļos ir mainīga un jāņem vērā konkrētās situācijas specifika. Tas nozīmē arī elastīgus noteikumus, piemēram, gadījumā, kad ārpusģimenes aprūpē nonāk brālis ar māsu, kādu laiku ļaut viņiem dzīvot kopā.

Pielikums

Finansējuma avoti sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai un sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai

Sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai un sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai ES investīciju fondu plānošanas periodā no 2014. līdz 2020. gadam ETS programmu ietvaros plānoti vairāki pasākumi un finansējuma avoti, kas aprakstīti turpmāk.

1. finansējuma avots sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai – ES strukturālo un investīciju fondu mērķis „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2014.-2020.gadam (turpmāk – ETS): Latvijas – Lietuvas pārrobežu sadarbības programma (LV-LT)²⁶

Programmas teritorija:

- Latvija: Kurzeme, Zemgale, Latgale;
- Lietuva: Klaipēdas, Telšu, Šauļu, Panevėžas, Utenas un Kauņas apriņķi.

Programmas finansējuma saņēmēji:

- Nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa iestādes, to izveidotās institūcijas;
- Plānošanas reģioni un to izveidotās iestādes;
- **Nevalstiskās organizācijas;**
- Sabiedriskajām līdzvērtīgas organizācijas.

Programmas mērķis ir sekmēt Programmas reģionu ilgtspējīgu sociālekonomisko attīstību, palīdzot tos padarīt konkurētspējīgākus un pievilcīgākus dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un tūrismam.

Sociālo pakalpojumu un infrastruktūras attīstībai atbilstošais tematiskais mērķis: „Sociālās iekļaušanas veicināšana, cīņa pret nabadzību un jebkādu diskrimināciju” – paredzēts **uzlabot sociālo infrastruktūru un pakalpojumus** sociālās integrācijas sekmēšanai, kā arī uzlabot dzīves apstākļus mazāk attīstītajās kopienās un teritorijās. Specifiskais mērķis ir uzlabot sociālo pakalpojumu pieejamību un efektivitāti.²⁷

Kopējais plānotais finansējums	6,7 milj. EUR
Maksimālais finansējums vienam projektam	800 000 EUR
Atbalsta intensitāte	85% apmērā no attiecināmajiem izdevumiem
Nākamais projektu uzsaukums	indikatīvi – 2017.gada marts

Tabula 1. Informācija par LV-LT programmas finansējuma apjomu un projektu īstenošanu.

Indikatīvās atbalstāmās aktivitātes (infrastruktūras attīstībai) ir infrastruktūras un aprīkojuma attīstība, kas nepieciešami sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai.

²⁶VARAM (2017). Latvijas - Lietuvas pārrobežu sadarbības programma 2014.-2020.gadam http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/ets_1420/latvijas_lietuvas_parrobezu_sadarbibas_programma/?doc=18274 un European Regional Development Fund (2017). Interreg Latvija-Lietuva. About the programme <http://latlit.eu/> (skatīts 23.01.2017.)

²⁷ European Regional Development Fund (2017). Interreg Latvija-Lietuva. 3.1. To improve accessibility and efficiency of social services <http://latlit.eu/3-1-to-improve-accessibility-and-efficiency-of-social-services/> (skatīts 23.01.2017.)

2.finansējuma avots sociālo pakalpojumu infrastruktūras attīstībai – ES strukturālo un investīciju fondu mērķis „Eiropas teritoriālā sadarbība” 2014.-2020.gadam (ETS): Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programma (LV-LT-BY)

Programmas teritorija:

- Latvija: Latgale kā pamatteritorija, Zemgale kā piekļaujošā teritorija;
- Lietuvā: Utenas apriņķis un Viļņas apriņķis, Alītas apriņķis kā pamatteritorija, Panevėžas apriņķis un Kauņas apriņķis kā piekļaujošā teritorija;
- Baltkrievija: Grodņas apgabals un Vitebskas apgabals kā pamatteritorija, Minskas apgabals, Mogiļevas apgabals un Minska kā piekļaujošā teritorija.

Programmas finansējuma saņēmēji:

- Valsts budžeta iestādes (piemēram, nozaru ministrijas, aģentūras);
- No valsts budžeta daļēji finansētas atvasinātās publiskās personas un to izveidotās iestādes (piemēram, plānošanas reģioni, izglītības iestādes, zinātniskās institūcijas);
- Pašvaldības un to izveidotās iestādes;
- Pašvaldību un valsts kapitālsabiedrības;
- Biedrības un nodibinājumi.

Programmas mērķis ir stiprināt attiecības, paaugstināt kapacitāti un dalīties pieredzē starp cilvēkiem un organizācijām no Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas, īstenojot kopīgus projektus ar mērķi paaugstināt vispārējo dzīves kvalitāti pierobežas reģionos.

Sociālo pakalpojumu un infrastruktūras attīstībai atbilstošais tematiskais virziens: Sociālās iekļaušanas veicināšana un cīņa pret nabadzību: **pieejas sabiedriskajiem pakalpojumiem uzlabošana mazaizsargātajām sociālajām grupām**; nodarbinātības stimulēšana, veicinot uzņēmējdarbību un inovācijas. Specifiskais mērķis ir pieejas sabiedriskajiem pakalpojumiem uzlabošana mazaizsargātajām sociālajām grupām.

Kopējais plānotais finansējums	18,15 milj. EUR
Maksimālais finansējums vienam projektam	100 000 - 1 500 000 EUR
Atbalsta intensitāte	90% apmērā no kopējām attiecināmajām izmaksām
Nākamais projektu uzsākums	indikatīvi - 2018.gada sākums

Tabula 2. Informācija par LV-LT programmas finansējuma apjomu un projektu īstenošanu.

Indikatīvās atbalstāmās aktivitātes (infrastruktūras attīstībai) ir sekojošas:

- Inovatīvu risinājumu ieviešana (t.sk. tehnoloģisku), lai nodrošinātu sociālos un citus pakalpojumus mazaizsargātajām grupām;
- Nepieciešamā aprīkojuma iegāde, lai nodrošinātu sociālos un citus pakalpojumus mazaizsargātajām grupām;
- Nelielas (small-scale) infrastruktūras attīstība, lai nodrošinātu sociālos un citus pakalpojumus mazaizsargātajām grupām.

3.finansējuma avots sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai: ETS programmas

Atbalsts sociālo pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai, kā arī sociālo pakalpojumu sniedzēju kapacitātes palielināšanai pieejams Latvijas-Lietuvas un Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas programmu ietvaros.

Latvijas-Lietuvas programmas indikatīvās atbalstāmās aktivitātes:

- Vajadzību un iespējamo risinājumu identificēšana, kas ietver pārrobežu sadarbību;
- Tīklošanās (networking) starp sociālo pakalpojumu sniedzējiem un iesaistītajām pusēm – pieredzes apmaiņai un labo prakšu identificēšanai;
- Sociālo pakalpojumu sniedzēju personāla kompetences paaugstināšana;
- Inovatīvu pakalpojumu / risinājumu kvalitātes un dažādības uzlabošana;
- Informatīvas kampaņas, lai palielinātu izpratni par pieejamajiem sociālajiem pakalpojumiem ievainojamam grupām;
- Cilvēku, kas pakļauti sociālās izstumšanas riskam, integrācija darba tirgū / izglītības aktivitātēs / sociālajā dzīvē.

Latvijas-Lietuvas-Baltkrievijas programmas indikatīvās atbalstāmās aktivitātes:

- Sociālo pakalpojumu attīstība un nodrošināšana mazaizsargātajām sociālajām grupām;
- Reģionālu / lokālu programmu attīstība, lai iedrošinātu jaunus / netradicionālus dalībniekus iesaistīties sociālo un citu pakalpojumu sniegšanā mazaizsargātām grupām;
- Veselīga dzīvesveida veicināšana;
- Kapacitātes paaugstināšana un labo prakšu apmaiņa.